

MUINSUSKAITSE

2008

A A S T A R A A M A T

TÖÖSTUSARHITEKTUUR UUENEB

VILLA MARGARETHA TARTUS

TOOMKIRIKU VAPP-EPITAAFID

ARHEOLOOGIA-AASTA:

SALME MUINASLAEV,

VABADUSE VÄLJAK

Paberist ime Suure-Kõpu mõisa hallis salongis

Teostus: OÜ Vana Tallinn

Möödunud suvel restaureeris Vana Tallinna OÜ Suure-Kõpu mõisas Viljandimaal kogu mõisa peahoonet hõlmanud tööde raames haruldasi papjeemašee ornamente.

Papjeemašee valmistamine on pika ajalooga tehnika, mida on kasutatud kolmemõõtmeliste paberist objektide tegemiseks. Olenevalt piirkonnast, meistrist ja otstarbest on paberist objektide tootmiseks kasutatud nii terveid paberilehti kui ka purustatud paberi massi, millele lisati täite- ning sideained. Nõutud tulemuseni jõudmiseks voolitakse värsket papjeemašeed käsitsi või kasutatakse vorme. Vaatamata sõna prantsuspärasele kõlale on papjeemašee pärit Hiinast, paberi sünnimaalt. Sajandite jooksul on sellest valmistatud erineva

funktsiooniga esemeid, sealhulgas mänguasju, turviseid, mööblit ning ehisdetalle siseruumide kaunistamiseks. Siseruumide kaunistamiseks kasutatud papjeemašee ornamentide leviku kõrgaeg oli 18. ja 19. sajand, mil need ehtisid stukkdekoori asemel nii kesk- kui kõrgklassi kodusid Euroopas ning Ameerika Ühendriikides. Põhilised tootmiskeskkused asusid Inglismaal ning Prantsusmaal, seetõttu leidub ajaloolist papjeemašeed just seal eriti rohkesti. Papjeemašeedest ornamente oli võimalik kataloogidest tellida. Toorikut toimetati vajalikus koguses sihtkohta ning viimistleti kohapeal.

Suure-Kõpu paberist pressitud peegelväli katvad neorokokoo ornamenti ning rosett asuvad mõisa esinduskoruse salongis. Kuna hästi säilinud papjeemašee ornamente on raske tuvastada, arvati pikka aega, et tegu on stukkdekooriga. Seda seni, kuni kamp kooliõpilasi otsustas kättesattuvate sporditarvetega ornamente pommitada ning alla kiskuda. Aktsiooni käigus hävis kolmandik Suure-Kõpu papjeemašee ornamentidest ning kõigile sai selgeks, et tegemist pole siiski kipskaunistustega.

Ajaliselt võib Suure-Kõpu ornamenti paigutada 19. sajandi lõppu või 20. sajandi algusesse, seega hilisesse mõisa-aega. Dateerimisele aitab kaasa ornamentide all paiknev suurepäraselt säilinud juugendlik maalitud friis nartsissidega. Mõisa paberist dekoor koosneb kahest kihist: alusornament ning pealisornamenti. Viie erinevast karniisist kombineeritud alusornament kinnitub puitliistude abil peegelväli ning jaotub paneelideks. Pealisornamenti (teokarbid, leegitsevad amforad, akantus) on linase niidiga alusornamenti külge õmmeldud ning katavad paneelide ühenduskohti seintel ja nurkades. Restaureerimistöde käigus tuli ornamenti ning salongi lagi puhastada paksust kriidivärvist. Ornamenti rohekas-hall toon ning pronksised detailid olid suurepäraselt säilinud ning vajasisid vaid vähest retušeerimist. Kõige keerulisem oli puuduolevate detailide rekonstrueerimine. Selleks valmistati üks-ühele plastiliinist koopiad, millelt võeti kipsvormid. Väiksemad parandused ning rekonstruktsioonid valmistati happevabast filterpaberist, suuremad aga tualettpaberist. Linaseemneõli värvidega viimistletud rekonstruktsioonid paigaldati originaalmeetodeid järgides vajalikesse kohtadesse.

Kuigi Suure-Kõpu mõisas tööd jätkuvad, on esinduskoruse kõik värskelt restaureeritud uhked ruumid uudistajatele avatud.

Kadri Kallaste

Enne ja pärast restaureerimist.